

הנחיות למורים – לסלול או לא לסלול?

קהל היעד: ו'-ט'

הרעיון:

המצגת מאפשרת לעורר בכתה דיון דילמה בנוגע לסלילת כביש במרחב הכפרי ובכך להתוודע למורכבות שמאפיינת החלטות מרחביות. התלמידים נחשפים לשתי עמדות שבבסיסן הן מנוגדות, ולאחר שהם מכריעים ביניהן, הם מוזמנים לנסות ולגשר ביניהן.

משך הפעילות:

הפעילות נמשכת כחצי שיעור.

המצגת שלפניכם היא מצגת אינטראקטיבית המתמקדת בדילמה האם לסלול כביש ראשי באזור בעל אופי כפרי.

דילמה נוצרת במפגש בין ערכים סותרים או בין השקפות עולם מנוגדות. מקצוע הגאוגרפיה מזמן מפגשים רבים עם דילמות, ולמעשה כל דילמה שיש בה היבטים הקשורים למרחב כלומר לנופים הטבעיים ולנופים מעשי ידי האדם שנעשו בה - היא דילמה גאוגרפית.

הדילמה הנוכחית היא דילמה אקטואלית שרלוונטית למקומות שונים בארץ ובעולם, והיא גם חלק מדילמה רחבה יותר שעניינה ניגודי האינטרסים בין שימור לפיתוח. מטרת המצגת היא לחדד את העמדות המנוגדות, לזהות את ההתנגשויות בין האינטרסים, ולחפש פתרונות אופטימאליים.

אחד העקרונות החשובים שמועברים בעקיפין באמצעות עיסוק בדילמות היא ההבנה שהמציאות מורכבת: היא מכילה עמדות שונות, שלכולן "זכות קיום" ולא אחת הן מתנגשות אלה באלה. וכך, במידה וברצוננו לפעול במרחב, הרי שלצד ה"שחור" ו"הלבן" עלינו לאתר גם את גווני הביניים שבמקרים רבים מהווים את הפשרה בין העמדות המנוגדות. סוגיות של דילמה גם מעודדות הפעלה של חשיבה "מחוץ לקופסא" בניסיון למצוא להן פתרונות יצירתיים: במקום לראות בדילמה מצב שבו צריך לבחור באינטרסים של צד אחד על פני השני (פרדיגמת "או, או") או להתפשר באופן שכל אחד מהצדדים יפסיד משהו, ניתן לפעמים למצוא פתרון יצירתי שייתן מענה לאינטרסים של שני הצדדים (פרדיגמה של "וגם").

שקף 1:

לסלול או לא לסלול?

באזור השרון יש מושב ותיק שתושביו התפרנסו במשך שנים רבות מחקלאות ונהנו מנוף כפרי שקט. בשל עומסי התנועה במישור החוף, החלטת לסלול כביש ראשי שיחלף בסמוך לבתי התושבים ויאפשר לנסעים המגיעים מרחבי המטרופולין להגיע מהר יותר ליעדם.

נעמי, תושבת המושב, מתנגדת להחלטה ומרגישה שהיא פוגעת בה ובשכניה. היא מבקשת לדבר עם ועדת התכנון על הכביש.

לחצו על "הבא" להמשך.

הנחיות למורים

הבא

בשקף זה התלמידים נחשפים לדילמה. אפשר ללחוץ על אייקון הרמקול ולהאזין לקריינות. ראשית חשוב לוודא שהדילמה מובנת.

אפשר לעשות זאת על ידי כך שמבקשים מהם להעלות סדרה של נימוקים המחזקים את העמדות השונות. אפשר גם לבקש מהם להביא דוגמאות מוכרות מאזור מגוריהם.

כדאי לערוך בשלב זה הצבעה בין התלמידים לגבי כל אחת מהעמדות, ולהשוות אותה לאחר מכן להכרעה שתתקבל לאחר קריאת הנימוקים השונים.

שקפים 2-3:

בשקפים אלו התלמידים נדרשים לדרג את הנימוקים השונים ולסמן את 3 הנימוקים שהם לדעתם המשכנעים ביותר. ניתן לבקש מכל תלמיד לבחור את השלישייה שלו ולבצע הצבעה לצורך קבלת הכרעה כיתתית. כמובן שאין כאן תשובות נכונות ולא נכונות, ועצם הדיון הוא החשוב. כמו כן יש חשיבות לכך שהתלמידים נדרשים לנמק את 2 הדעות השונות, וכך להתחבר בכל פעם לדעה שונה ואף מנוגדת לקודמתה.

בכל אחד מהשקפים מומלץ לשאול את התלמידים האם יש להם נימוקים נוספים שלא הועלו במצגת.

עמדת נעמי

מהם שלושת הנימוקים המשכנעים ביותר לדעתכם?

- סלילת כבישים נוספים היא לא פתרון לבעיית הפקקים. הכביש יביא לגידול במספר הרכבים, ובתוך שנים ספורות גם בו יהיו עומסים. רק תחבורה ציבורית יעילה תפתור את הבעיה.
- הסלילה של הכביש תפגע באיכות החיים של תושבי המושב. אין למדינה זכות לעשות זאת.
- השטחים הפתוחים שסביב המושב הם כמעט הריאות הירוקות היחידות שעוד נותרו באזור. יתכן ויכלו תושבי האזור לראות כלניות?
- בשטח שבו מתוכנן הכביש יש מסלולי הליכה ומסלולים מיוחדים לרוכבי אופניים. הכביש החדש יסכן את חיייהם.
- כתוצאה מהפיתוח באזור השרון נעלמו מרבית הצמחים ובעלי החיים שהיו אופייניים לאזור, סלילת הכביש תציים עוד יותר את הפגיעה.

לחצו על "האזנה" לחצו על "לעצירה" לחצו על "התחל מחדש" כדי לבטל את ההדגשה וכדי לבחור מסיחים חדשים.

הקודם

התחל מחדש

הבא

עמדת ועדת התכנון

מהם שלושת הנימוקים המשכנעים ביותר לדעתכם?

- עומסי התנועה באזור הפכו בלתי נסבלים, והנהגים מבזבזים שעות ארוכות ומיותרות בכבישים.
- עומסי התנועה מגדילים את זיהום האוויר והדבר פוגע בבריאות התושבים.
- "קור אקוסטי" בגובה שלושה מטרים שימנע חדרת רעשים.
- גם תושבי המושב יוכלו ליהנות מהכביש המהיר.
- אזור מישור החוף הפך מזמן למרחב עירוני. מי שרוצה להמשיך ליהנות משקט כפרי צריך לעבור לגליל או לנגב.

לחצו על "האזנה" לחצו על "לעצירה" לחצו על "התחל מחדש" כדי לבטל את ההדגשה וכדי לבחור מסיחים חדשים.

הקודם

התחל מחדש

הבא

שקף 4:

בשקף זה התלמידים נדרשים לבחור ולהכריע בין שתי העמדות הסותרות. כף המאזניים תיטה בהתאם להכרעת הכיתה. במידה ונערכה הצביעה בתחילת הדיון, מעניין להשוות את התוצאות. אפשר לשאול את התלמידים האם גם במציאות הרוב קובע? האם דעתם הייתה משתנה במידה והם היו תושבי המושב? במידה והכביש היה מקצר את הדרך שלהם/של הוריהם באופן משמעותי?

שקף 5:

בשקף זה התלמידים נדרשים לנסות ולגשר בין העמדות השונות. לחפש אחר פתרונות יצירתיים שיצמצמו את הפגיעה בצדדים השונים ואולי אפילו למצוא חלופות יצירטיות שלא יפגעו באף אחד מהצדדים. אפשר לכתוב את הנימוקים בתוך המצגת. מומלץ לפני כן לחלק את הכיתה לקבוצות קטנות שיעלו הצעות ויציגו אותן בפני המליאה.

רעיונות אפשריים:

בניית קיר אקוסטי להפחתת הרעש; בנייה של כביש עילי/חצוב במנהרה על מנת להרחיק מפגעי רעש/בטיחות ולשמור על הסביבה הירוקה; חיפוש אחר תוואי חלופי שהוא רחוק יותר מבתי התושבים, ואולי צמוד לכביש אחר שכבר קיים; החלטה על בניית מרכז תעסוקה גדול ליישובי הפריפריה שיצמצם את הצורך בכביש; ועוד. יש לקחת בחשבון כי לא אחת הפתרונות היצירתיים הם גם פתרונות יקרים יותר (לדוגמה – העברת הכביש במנהרה) ולכן היכולת ליישם אותם - מוגבלת.